

ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ

Ο όρος Μαθησιακές Δυσκολίες είναι αρκετά ευρύς και πολύπλευρος και γι' αυτό είναι δύσκολο να προσδιοριστεί με ακριβή και απόλυτο τρόπο. Για το λόγο αυτό κρίνεται απαραίτητο να διαχωριστεί στις παρακάτω κατηγορίες.

Έτσι, οι Μαθησιακές Δυσκολίες μπορεί να είναι:

α) Γενικές

Το παιδί έχει δυσκολίες σ' όλους τους τομείς της γνώσης. Μπορεί σ' αυτές να εμπλέκεται οργανικότητα π.χ. νοητική υστέρηση, σύνδρομα, αισθητηριακές βλάβες (κώφωση, τύφλωση).

β) Ειδικές

Αφορούν την ανάγνωση, γραφή, ορθογραφία, μαθηματικά και την επεξεργασία εννοιών (ιδιαίτερα αφηρημένων).

Οι Ειδικές Μ.Δ. είναι εγγενείς, οφείλονται σε δυσλειτουργία του Κεντρικού Νευρικού Συστήματος και υπάρχουν σ' όλη τη διάρκεια της ζωής. Τα παιδιά που ανήκουν σ' αυτήν την κατηγορία έχουν φυσιολογική νοημοσύνη. Οι Ειδικές Μ.Δ. είναι μια ετερογενής ομάδα με ετερογενή αιτιολογία. Κάθε περίπτωση είναι διαφορετική και ποικίλοι παράγοντες αλληλεπιδρούν στη γέννησή της. Δεν οφείλονται σε ψυχολογικούς, κοινωνικούς, οικογενειακούς παράγοντες ή σοβαρή οργανική βλάβη.

Μπορεί να συνυπάρχουν:

- προβλήματα λόγου
- διαταραχή προσοχής - υπερκινητικότητα

Οι Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες στο γραπτό λόγο είναι η Δυσλεξία και η Δυσορθογραφία.

Δυσλεξία σημαίνει εξαιρετική δυσκολία στην επεξεργασία του γραπτού λόγου και κατά συνέπεια δυσκολία στην Ανάγνωση, δυσανάλογα επίμονη προς την ηλικία και το νοητικό δυναμικό του μαθητή και επίσης επίμονη αδυναμία στην εκμάθηση της ορθογραφίας των λέξεων και στην αυτοματοποίηση της ορθογραφικής ικανότητας.

Η Δυσλεξία εμφανίζεται στο 10% του μαθητικού πληθυσμού και συχνότερα στα αγόρια, με ποσοστό 3-4 αγόρια / 1 κορίτσι. Συναντάται σ' όλες τις κοινωνικές τάξεις και τους πολιτισμούς (εκτός Ιαπωνίας – Κίνας λόγω των ιδεογραμμάτων). Το 35-40% των οικογενειών με αγόρια με δυσλεξία έχουν ιστορικό μαθησιακών δυσκολιών. Έχει

αφετηρία όπως όλες οι Ειδικές Μ.Δ. τον εγκέφαλο (υπάρχει αδυναμία αρμονικής συνεργασίας των δύο ημισφαιρίων).

Η **Δυσορθογραφία** είναι η Ειδική Μαθησιακή Δυσκολία που εκδηλώνεται με ασυνήθιστα επίμονη δυσκολία στην απόκτηση μόνο της ικανότητας για ορθογραφημένη γραφή.

Χαρακτηριστικά γνωρίσματα, συμπτώματα στην καθημερινή ζωή

1. Δυσκολία στη μνήμη (βραχυπρόθεσμη, μακροπρόθεσμη) αλλά μόνο σε σχέση με τα φωνήματα και τα γραφήματα).

2. Δυσκολεύονται πολύ στις αλληλουχίες, δηλ. να μάθουν τις μέρες της εβδομάδας, τους μήνες και εποχές του χρόνου, να δένουν τα κορδόνια τους, να βρίσκουν ένα όνομα στον τηλεφωνικό κατάλογο, να βρίσκουν μια λέξη στο λεξικό, κ.τ.λ.

3. Εμφανίζουν «έλλειψη στοχαστικότητας» δηλαδή απαντούν σχεδόν αυτόματα σε ερωτήσεις και προβλήματα και κατά κανόνα, δίνουν λαθεμένες απαντήσεις αφού δεν έχουν καθόλου στοχαστεί (σκεφτεί) πριν απαντήσουν – είναι λογικό ένα παρορμητικό παιδί που δεν διατηρεί για πολλή ώρα την προσοχή του, να μην έχει αναπτύξει τις κατάλληλες γνωστικές διαδικασίες που θα του επιτρέψουν να αξιολογεί τις εισερχόμενες πληροφορίες, να τις οργανώνει και να τις ανακαλεί, όταν χρειάζεται (Μαρία Μίχου, *Σεμινάριο Μαθησιακές Δυσκολίες*, 1988).

4. Εμφανίζουν «ανώριμη και ανοργάνωτη συμπεριφορά» σε βαθμό, συχνότητα και διάρκεια που ξεχωρίζουν από τους συμμαθητές τους. Η έλλειψη οργάνωσης είναι εμφανής ακόμα και στη σχολική τσάντα, στο δωμάτιό τους, στα συρτάρια της ντουλάπας τους, στα παιχνίδια τους, στον τρόπο που μελετάνε τα μαθήματά τους.

5. Δυσκολεύονται να πάρουν μήνυμα από το τηλέφωνο γιατί πρέπει να ακούν και να γράφουν σε γρήγορο ρυθμό.

6. Έχουν περιορισμένη συγκέντρωση προσοχής οπότε κουράζονται πιο εύκολα από τους συμμαθητές τους, διότι ο μηχανισμός φιλτραρίσματος του εγκεφάλου ο οποίος ξεχωρίζει αυτό που είναι άσχετο, επουσιώδες και επιτρέπει στο άτομο να συγκεντρωθεί σ' αυτό που είναι ουσιώδες, δεν λειτουργεί (S. Smith, *Απόψεις*, 1990). Έτσι, προσέχει εξίσου με τη δασκάλα που εξηγεί, τα βήματα που ακούγονται στο διάδρομο ή το κουδούνισμα που κάνουν τα σκουλαρίκια της την ώρα που μιλάει.

7. Πολλά από τα παιδιά αυτά μπορεί να είναι πολύ ικανά σε κάποια ή κάποιες δεξιότητες και πολύ αδύνατα σε άλλες.

8. Δυσκολεύονται να ακολουθούν περίπλοκες οδηγίες.

9. Αποδιοργανώνονται σε ατμόσφαιρα άγχους και έντασης.

10. Θυμούνται το πρόγραμμα της τηλεόρασης αλλά όχι την ορθογραφία απλών καθημερινών λέξεων.

11. Δείχνουν απογοητευμένα, απρόθυμα για σχολική εργασία γι' αυτό και η εικόνα που έχουν για τον εαυτό τους είναι πολύ κακή (χαμηλή αυτοεκτίμηση).

12. Τα περισσότερα εμφανίζουν ανώριμη κινητικότητα, γι' αυτό μας τα περιγράφουν σαν «ζημιάρικα παιδιά», αδέξια στις κινήσεις.

13. Δυσκολεύονται πολύ να μάθουν ορισμούς, να θυμούνται ημερομηνίες, μάχες, συνθήκες, ονόματα κ.τ.λ.

14. Δυσκολεύονται να κατανοήσουν γραφικές παραστάσεις.

15. Έχουν ιδιαίτερη δυσκολία στην αντιγραφή από τον πίνακα ή στη γραφή καθ' υπαγόρευση γιατί ο ρυθμός υπαγόρευσης συνήθως είναι πιο γρήγορος από αυτόν που μπορούν να ακολουθήσουν.

16. Κρατάνε το μολύβι τόσο σφιχτά με αποτέλεσμα γρήγορα να κουράζεται το χέρι ή μπορεί να το κρατάνε λάθος.

17. Παρατηρείται να ξοδεύεται διπλάσια ώρα για την κατάκτηση του όποιου αντικειμένου και πολλές φορές να μην μπορεί ούτε και μ' αυτή την προσπάθεια να το κατανοήσει.

18. Δεν ολοκληρώνει ότι αρχίζει (φαίνεται στις σχ. εργασίες αλλά και στο παιχνίδι παζλ κ.λπ.).

19. Δεν οργανώνουν τις μαθησιακές στρατηγικές (π.χ. δεν ξέρει πώς να μαθαίνει), δεν καταλαβαίνουν τον κανόνα με τον οποίο λύνουν την άσκηση.

20. Έχουν δικό τους ρυθμό στο παιχνίδι, δεν τηρούν κανόνες, δεν έχουν υπομονή να περιμένουν τη σειρά τους και δεν κάνουν παρέα με συνομήλικά τους παιδιά (συνήθως παίζουν με μικρότερα).

Χαρακτηριστικά ειδικών μαθησιακών δυσκολιών στη γραπτή έκφραση

Ειδικά στη γραφή και ορθογραφία:

1. Παραλείπουν γράμματα ή συλλαβές ή και λέξεις π.χ. γράφουν μλι αντί μέλι, παραρο αντί παράθυρο...

2. Προσθέτουν συλλαβές ή λέξεις εκεί που δεν χρειάζεται.

3. Αντικαθιστούν γράμματα σε λέξεις γιατί συγχέουν όσα μοιάζουν ακουστικά π.χ. θ-δ, β-φ, γ-χ, ρ-σ, θ-φ.

4. Δεν χρησιμοποιούν κεφαλαία ή τα βάζουν εκεί που δεν χρειάζονται π.χ. εγώ Πήγα στο σχολείο.

5. Δεν τονίζουν τις λέξεις ή τονίζουν σε λάθος συλλαβή και γενικά δεν χρησιμοποιούν τα σημεία στίξης.

6. Δεν κρατάνε τις αποστάσεις μεταξύ των λέξεων π.χ. σήμεραστο σχολείοδιαβάσαμεέναποίημα. Σήμερα στο σχολείο διαβάσαμε ένα ποίημα, ή αφήνουν μεγάλα διαστήματα.

7. Οι προτάσεις τους δεν είναι πάντα σωστά δομημένες και πολύ συχνά είναι περιορισμένες σε λεξιλόγιο και εκφραστική ικανότητα.

8. Στο «σκέφτομαι και γράφω» το γραπτό τους είναι τόσο περιορισμένο σε νοήματα και ιδέες που μπορεί να περιγραφεί σαν «τηλεγράφημα».

9. Το περιεχόμενο του «σκέφτομαι και γράφω» δεν ανταποκρίνεται πάντα στο θέμα που δίνεται.

10. Τα γράμματά τους, συχνά δεν διαβάζονται, το πρόβλημα δε, έχει πάρει μεγαλύτερες διαστάσεις από τότε που οι δάσκαλοι, ακολουθώντας οδηγία του Υπουργείου, δεν ασχολούνται με το πώς γράφονται τα 24 γράμματα.

11. Όταν γράφουν, δεν τηρούν ούτε τους βασικούς κανόνες ορθογραφίας, (όπως τα ουδέτερα γράφονται με -ι, ενώ τα ρήματα με -ει ... κ.τ.λ.), μπορεί δε να είναι στην Ε' τάξη και να μην ξεχωρίζουν ένα ουσιαστικό από ένα ρήμα.

12. Εάν τους ρωτήσεις «πώς γράφονται τα ουδέτερα» μπορεί να πάρεις τη σωστή απάντηση «με -ι» αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι την ώρα που γράφουν, γίνεται η ανάκληση του κανόνα.

13. Δεν γενικεύουν την εφαρμογή ενός κανόνα εύκολα αν δεν εξασκηθούν ειδικά, δηλαδή ενώ διδάσκεις ότι «τα ρήματα σε -ώνω γράφονται με -ω, κι αυτό το -ω διατηρείται σε όλους τους χρόνους και στα παράγωγα ουσιαστικά», εάν δεν δοθούν ειδικές ασκήσεις για καθεμιά από τις περιπτώσεις, (παράγωγα ουσιαστικά, υπόλοιποι χρόνοι πέραν του ενεστώτα) δεν θα γράψει σωστά το «άπλωμα» ή το «έχουμε απλώσει».

Ειδικές μαθησιακές δυσκολίες στην ανάγνωση

1. Αργούν να μάθουν το μηχανισμό της ανάγνωσης, σε σχέση με τους συμμαθητές τους, ανάλογα βέβαια με το βαθμό δυσκολίας και τη βοήθεια που θα παρασχεθεί.

2. Όταν αρχίζουν να μαθαίνουν, η πρόοδος είναι σταθερή, αλλά πάλι πιο αργή από τους συμμαθητές τους.

3. Όταν διδάσκονται την ανάγνωση, παρατηρείται ένα «κόλλημα» στο συλλαβιστό, κομπιαστό διάβασμα εάν δεν βοηθηθούν με «ειδικό πρόγραμμα».

4. Τα περισσότερα από αυτά τα παιδιά, εμφανίζουν συχνά μειωμένη κατανόηση του κειμένου που διαβάζουν, με αποτέλεσμα να μην είναι σε θέση να μελετούν μόνα τους μαθήματα όπως ιστορία, γεωγραφία, θρησκευτικά κ.τ.λ.

5. Δυσκολεύονται να κρατούν τη σωστή σειρά που διαβάζουν.

6. Δυσκολεύονται να γυρίσουν από το τέλος της γραμμής στην αρχή της επόμενης.

7. Δεν χρωματίζουν τη φωνή τους όταν διαβάζουν, ή τη χρωματίζουν εκεί που δεν χρειάζεται.
8. Συγγέουν τα γράμματα που μοιάζουν οπτικά π.χ. τ-π, γ-χ.
9. Δεν σταματούν στην τελεία (σαν να μην την βλέπουν) ούτε στο κόμμα, ίσως σταματήσουν σε λάθος σημείο με αποτέλεσμα να αλλάξει το νόημα.
10. Αντιστρέφουν ή αλλάζουν τη σειρά των γραμμάτων σε λέξεις όπως αντί «στο» διαβάζουν «τος», αντί «έτσι» «έστι».
11. Μαντεύουν λέξεις, παρασυρόμενα από κάποια γνωστή τους συλλαβή ή γράμματα, δηλαδή βλέπουν καντήλι και λένε μαντήλι.
12. Εάν, την ώρα που διαβάζουν, σηκώσουν το κεφάλι τους να δουν κάτι, θ' αργήσουν πολύ να βρουν το σημείο που είχαν μείνει.
13. Παραμορφώνουν, προσθέτουν ή αλλάζουν λέξεις.
14. Παραλείπουν άρθρα και συνδέσμους (ο, και, σε).
15. Συνήθως προφέρουν λαθεμένα τα φωνήεντα α-ο, ε-η.

Τέλος, σημειώνουμε ότι τα παιδιά με Δυσλεξία δεν παρουσιάζουν πάντα όλα τα παραπάνω συμπτώματα. Η διάγνωση της Δυσλεξίας γίνεται με την έγκαιρη παραπομπή σε Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο, όπου λειτουργεί Διεπιστημονική Ομάδα (παιδοψυχίατρος, ψυχολόγος, λογοπεδικός, ειδικός παιδαγωγός, κοινων. λειτουργός). Λαμβάνονται υπ' όψιν όλοι οι παράγοντες, εκπαιδευτικοί, οικογενειακοί, ψυχολογικοί.

Κέντρο Παιδιού και Εφήβου
Δημοσίευση στην ειδική έκδοση της Εφημερίδας ΑΛΗΘΕΙΑ
«Εκπαίδευση» 2003